

Research Paper

Analyzing The Effect of Introverted Houses In A Hot And Dry Climate on The Mental Health Of The Residents And Its Reflection in The Future Research Scenario of The Houses (Study Case: Traditional Houses of Yazd City with Archetypal Architecture)

Mahsa Aghaei: PhD student of Architecture, Department of Architecture, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Leila Zare* Assistant Professor, Creative Economy Research Center, West Tehran Branch, Department of Architecture, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 2024/06/15 PP 31-48 Accepted: 2024/07/29

Abstract

The reason for many tensions in the family is the lack of an element called peace. The problems of modern life, the existence of new technologies that surround humans, biological and noise pollution, the volume of stressful news, and in contrast to these cases, the removal of many elements that had a special place in the past and caused happiness and vitality and patience of humans, such as the use of Water and green spaces, big houses with yards, social interactions have caused psychosis in humans. With the return of the elements that provide peace in the living space, many psychological adversities can be prevented and the house can be a safe haven for its residents, who can live in it regardless of all the anomalies outside. Communication with nature is the most essential human need. Research shows that nature and greenery can improve mental health. Today, architects design houses in a way that does not have a positive effect on human mental health. The purpose of this research is to analyze the effective factors of traditional houses (Yazd city) on human mental health and to meet the natural need of a person to experience diverse environments in order to achieve peace. The method of the current research is descriptive-analytical and the means of collecting information is library and field. The results of the research show that it is necessary to use the elements of traditional houses for the mental health of people in the present era and the design of future houses.

Keywords: Hot and Dry Climate, Introverted Architecture, Yazd Houses, Mental Health

Citation: Aghaei, M., & Zare, L. (2024). *Analyzing The Effect of Introverted Houses In A Hot And Dry Climate on The Mental Health Of The Residents And Its Reflection in The Future Research Scenario of The Houses (Study Case: Traditional Houses of Yazd City with Archetypal Architecture)*, *Journal of Sustainable Architecture and Environment*, 2 (5), 31-48.

Extended Abstract

Introduction

Paying attention to the natural factors, especially the nature formed in the courtyards next to residential complexes, can improve the quality of life and make housing a more desirable space for human growth and excellence. But nowadays, due to obtaining more housing without paying attention to its quality, not only attention is not paid to the presence of natural elements in people's lives, but in many cases, the buildings even lack the necessary facilities of life. By examining the traditional houses of Yazd, this research looks for the role of the shaping elements of houses on people's mental health in addition to physical health.

Methodology

This research was carried out in order to gain knowledge on the design of houses in the future, in order to improve and improve the environmental dimension of the house in architecture to improve mental health. The current research is a qualitative research and its research method is (descriptive) (analytical). In this regard, using library tools, texts and documents related to the concept of mental health were examined, and then the design principles of traditional houses in the city of Yazd and the elements present in its formation were examined by the field method and extracted by tables, and finally The influential indicators of houses on people's mental health have been presented.

Paying attention to the natural factors, especially the nature formed in the courtyards next to residential complexes, can improve the quality of life and make housing a more desirable space for human growth and excellence. But nowadays, due to obtaining more housing without paying attention to its quality, not only attention is not paid to the presence of natural elements in people's lives, but in many cases, the buildings even lack the necessary facilities of life. By examining the traditional houses of Yazd, this research looks for the role of the shaping elements of houses on people's mental health in addition to physical health.

Results and discussion

In this research, the significant features that exist in the traditional houses of Yazd and these factors affecting the mental health of people have been analyzed and investigated.

Conclusion

According to the qualitative studies conducted and collected, it can be concluded that the four elements of nature (water, wind, earth, fire) in the traditional houses of Yazd soften the human spirit, which gives a greater sense of peace compared to contemporary houses. (apartments) gives people because in the traditional houses of Yazd there are traces of the elements of nature, elements that are denied to modern people in contemporary houses. Contemporary man has been deprived of living with the elements of nature, which give life and cause mental health. The architectural design of houses should be reconsidered as a safe place for humans, so that the physical and mental needs of humans can be solved by using it, and houses are not just shelters.

References

1. Abna, H., Ayatollahi, S. M. H., & Iranmanesh, M. (2020). Architecture and nostalgia: A search for emotional concepts recalling the past in architectural space (Case study: Sokouhi traditional house in Yazd). *Architecture of Hot and Dry Climate*, 8(12), 63-82. [In Persian]
2. Afshari Basir, N., Nasiri, B., & Mofidi Shemirani, S. M. (2017). The role of nature elements in the traditional houses of Yazd. *Urban Management*, 16(46), 297-306. SID. <https://sid.ir/paper/92008/fa> [In Persian]
3. Emamgholi, A. (2012). Therapeutic architecture: The impact of environmental architectural quality on human mental health. PhD dissertation in Architecture, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran. [In Persian]
4. Emamgholi, A. (2013). The impact of architecture on health: A concept for "therapeutic architecture". *Behavioral Sciences*, 6(20), 23-37. SID. <https://sid.ir/paper/190403/fa> [In Persian]
5. Aghalatif, A., & Hojat, E. (2018). The impact of physical transformations on the concept of home in contemporary Tehran.

- Journal of Fine Arts: Architecture and Urban Planning, 23(4), 41-54. doi: 10.22059/jfaup.2018.219937.671690 [In Persian]
6. Aghalatifi, A., & Kelayi, V. (2018). The traditional houses of Sanandaj: A physical reading through the lens of living culture. *Sofeh*, 28(1), 111-131. [In Persian]
 7. Basooli, M., & Omidvari, S. (2021). Storeroom, a secluded landscape in Iranian homes (A study of traditional houses in Yazd). *Bagh-e Nazar*, 18(104), 29-44. SID. <https://sid.ir/paper/511703/fa> [In Persian]
 8. Barati, N., & Kakavand, E. (2014). A phenomenological exploration to understand ancient concepts in Iranian-Islamic architecture. *Bagh-e Nazar*, 13(42), 5-18. [In Persian]
 9. Baghdadi, P., Dadvar, A., & Sabeti, M. (2022). The role of social values in the architectural structure of Qajar houses in Yazd from the perspective of the Quran, Hadith, and Islamic narrations. *Iranian Social Development Studies*, 14(3), 7-29. SID. <https://sid.ir/paper/1064430/fa> [In Persian]
 10. Bamiyan, M. R., & Amini, M. (2014). Social architecture of the Iranian home. Tehran: Aval o Akhar. [In Persian]
 11. Beiti, H., Redaei, M., Keynejad, M. A., Ahmadnejad, F., & Gharabaglou, M. (2023). Values of Muslim human beings and their manifestation in Iranian-Islamic architecture (Case study: Historical houses of Yazd). *Iranian-Islamic Urban Studies*, 14(51), 1-28. [In Persian]
 12. Peyvastegar, Y., Heidari, A. A., & Eslami, M. (2017). Revisiting the five principles of Professor Pirnia in the architecture of traditional Iranian houses: An analysis based on Islamic beliefs (Case study: Yazd houses). *Iranian-Islamic Urban Studies*, 7(27), 51-66. [In Persian]
 13. Taghipour, M., Heidari, A. A., & Kakaei, F. (2023). The spatial value concept in traditional Iranian houses based on lifestyle and spatial differences (Case study: Afsharian House, Shiraz). *Architecture of Hot and Dry Climate*, 11(1), 81-101. doi: 10.22034/ahdc.2022.2765 [In Persian]
 14. Tofiq, M., & Forouzanfar, J. (2023). Semantic study of the nature of traditional architectural inscriptions and their identity impact on the globalization of Yazd city (Case study: Malekzadeh House). *Islamic Art Studies*, 19(45), 96-112. doi: 10.22034/ias.2022.315509.1803 [In Persian]
 15. Haji Ghasemi, K. (2004). *Ganjnameh: Yazd houses*. Shahid Beheshti University. [In Persian]
 16. Khanmohammadi, M. A., Pourahmadi, M., & Mozaffar, F. (2020). Analytical study of the impact of the physical parameters of the shell on visual comfort in traditional houses in the hot and dry climate of Iran (Case study: Five-door rooms in Yazd houses). *Journal of Architectural Thought*, 4(8), 135-153. doi: 10.30479/at.2020.10857.1231 [In Persian]
 17. Damiyar, Z., Zare, L., Talaei, O., & Mokhtabad Amrei, M. (2023). Perception of meanings and meaning-making factors in traditional houses of Qajar era in Yazd with a cultural semiotics approach. *Cultural Tourism*, 4(14), 6-17. [In Persian]
 18. Rahmani, E., Noraei, S., & Shokarfrosh, Z. S. (2011). The evolution of the void and solid patterns in contemporary Iranian housing. *Abadi*, 70, 0-0. SID. <https://sid.ir/paper/489989/fa> [In Persian]
 19. Redaei, M. (2020). Manifestation of green architecture principles and standards in ancient desert buildings (Case study: Rasoulia House, Yazd). *Environmental Sciences Studies*, 5(4), 3059-3067. [In Persian]
 20. Razavi Zadeh, A. S. (2020). Investigating the sustainability aspects of ancient architectural archetypes for modern house design (Deriving design rules based on hot and dry climate archetypes). *Islamic Architecture Research*, 8(2), 80-98. SID. <https://sid.ir/paper/526207/fa> [In Persian]
 21. Taheri Sarmad, F., Eyni Far, A., & Shahcheraghi, A. (2019). Comparative study of spatial organization and physical elements of Qajar and Pahlavi houses in Kermanshah city. *Iranian Archaeological Research*, 9(23), 149-168. doi:

- 10.22084/nbsh.2019.18444.1895 [In Persian]
22. Fallahfar, F., & Raeisi, M. M. (2022). A reading of the influence of house structure on the Iranian-Islamic lifestyle over time (Case study: Kashan city). *Islamic Architecture and Urbanism Culture*, 7(1), 193-210. [In Persian]
23. Ghaffarian, V. (1998). *Climatic study of traditional Iranian buildings*. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
24. Ganji, H. (2011). *Mental health* (12th ed.). Tehran: Arasbaran Press. [In Persian]
25. Majidi, A., & Khodadadeh, F. (2018). The impact of light on human psychology. *Quarterly Report*. [In Persian]
26. Mashhadi, A., & Sinaei, A. (2023). Comparative analysis of the influence of cultural and climatic components on the physical and spatial configuration of Qajar houses in "hot and dry" and "hot and humid" regions of Iran. *Architecture of Hot and Dry Climate*, 11(1), 193-210. doi: 10.22034/ahdc.2023.19348.1706 [In Persian]
27. Memarian, G. (2009). The influence of religious culture on house design: A comparative study. *Cultural Research Quarterly*, 3(2). [In Persian]
28. Movahed, K. (2022). The impact of the physical environment on human search behavior (Ganjali Khan Square and Koatsar, Kerman). [In Persian]
29. Mahdaviipoor, H., Sharifi Mehrjerdi, A. A., & Eslami Nosratabadi, M. (2017). The role of decorations in enhancing the spatial quality of traditional houses in Yazd: A case study of Shafi'pour House, Yazd. *Housing and Rural Environment*, 36(160), 133-149. [In Persian]
30. Varmaghani, H. (2022). The search for the concept of the Iranian home based on the compatibility of historical descriptions and physical structure (A study of Yazd and Isfahan houses). doi: 10.52547/ciauj.7.1.173 [In Persian]
31. Hashem Pour, P., & Mirahmadi, A. (2020). Explaining levels, characteristics, and degrees of transparency in architectural space. *Journal of Fine Arts: Architecture and Urban Planning*, 25(1), 67-78. doi: 10.22059/jfaup.2021.302978.672459 [In Persian]
32. Altman, Irwin. (2004). *Environment and social behavior, solitude, personal space, territory and crowding*. Translation Ali Namazian Tehran: Shahid Beheshti University Press.
33. Bergfurt, Lisanne., Weijs-Perree, Minou., Appel-Meulenbroek, Rianne., Arentze, Theo., & de Kort, Yvonne. (2022). Satisfaction with activity-support and physical home-workspace characteristics in relation to mental health during the COVID-19 pandemic. *Journal of Environmental Psychology*, 81.
34. Hamzehnejad, M., Dadras, F., & Yekta, N. H. (2015). Houses' Physical Features based on Temperament Indicators. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 201, 317-324.
35. Khaki Qasr, free. (2017). Spatial plan of traditional houses of Yazd in relation to modern residence. *Architecture of hot and dry climate*, 6(8), 23-46.
36. Maslow, Abraham Harold. (1992). *Toward Psychology*. Translated by Ahmad Rizvani. Mashhad: Astan Quds Publications.
37. Pope, Arthur. (1998). *The course and forms of Iranian painting*. Translated by Yaqub Azhand, Tehran: Hermi Publications.
38. Sharami, H. J., & Hosseini, S. J. (2024). Theoretical framework of the Isfahani style: Inspiring sustainable aspects of a vernacular urban development. *Frontiers of Architectural Research*.
39. Silva, Patrícia., Barbosa, Fatima., Andre, Manuela., & Delerue Matos, Alice. (2022). Home confinement and mental health problems during the Covid-19 pandemic among the population aged 50 and older: A gender perspective. *SSM - Population Health*, 17.
40. sweet milk; & Mona Mirzadeh. (2018). The effect of light (natural and artificial) on human mood and psyche in interior architecture.

فصلنامه معماری و محیط پایدار

دوره ۲، شماره ۵، بهار ۱۴۰۳
<https://sanad.iau.ir/journal/jsae>
شاپا الکترونیکی: ۰۸۹۲-۲۹۸۱

مقاله پژوهشی

واکاوی تاثیر خانه‌های درونگرا در اقلیم گرم و خشک بر سلامت روان ساکنان و بازتاب آن در سناریو آینده پژوهی خانه‌ها (مورد پژوهی: خانه‌های سنتی شهر یزد با معماری کهن الگو)

مهسا آقائی: دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

لیلا زارع: استادیار مرکز تحقیقات اقتصاد خلاق، واحد تهران غرب، گروه معماری، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۶ صص ۴۸-۳۱ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۸

چکیده

دلیل بسیاری از تنش‌ها در خانواده به نبود عنصری به نام آرامش برمی‌گردد. مشکلات زندگی مدرن، وجود فناوری‌های نوین که انسان را احاطه کرده‌اند، آلودگی‌های زیستی و صوتی، حجم اخبار استرس‌زا و در مقابل این موارد، حذف بسیاری از عناصر که در گذشته دارای جایگاهی ویژه بودند و موجب شادی و سرزندگی و صبوری انسان‌ها می‌شدند همچون استفاده از آب و فضای سبز، خانه‌های بزرگ و حیاط دار، تعاملات اجتماعی بسیار زیاد باعث روان پریشی در انسان شده است. با بازگشت عناصری که موجبات آرامش را، در فضای زندگی فراهم می‌آورند می‌توان جلوی بسیاری از ناملایمات روانی را گرفت و خانه می‌تواند مامن امنی باشد برای ساکنان آن، که فارغ از تمام ناهنجاری‌های بیرون در آن زندگی کنند. ارتباط با طبیعت، ضروری‌ترین نیاز فطری آدمی می‌باشد. تحقیقات نشان می‌دهد که طبیعت و فضای سبز می‌تواند بر ارتقای سلامت روان موثر باشد. معماران امروزه خانه‌ها را به گونه‌ای طراحی می‌کنند که بر سلامت روان انسان تأثیر مثبت ندارد. هدف این پژوهش واکاوی عوامل موثر خانه‌های سنتی شهر یزد بر سلامت روان انسان و تامین نیاز فطری آدمی به تجربه‌ی محیط‌های متنوع در جهت نیل به آرامش می‌باشد. روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات بصورت کتابخانه‌ای و میدانی است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که بکارگیری عناصر تشکیل دهنده خانه‌های سنتی برای سلامت روان انسان عصر حاضر و طراحی خانه‌های آینده، الزام می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: اقلیم گرم و خشک، معماری درونگرا، خانه‌های یزد، سلامت روان

استناد: آقائی، مهسا و زارع، لیلا (۱۴۰۳). واکاوی تاثیر خانه‌های درونگرا در اقلیم گرم و خشک بر سلامت روان ساکنان و بازتاب آن در سناریو آینده پژوهی خانه‌ها (مورد پژوهی: خانه‌های سنتی شهر یزد با معماری کهن الگو)، فصلنامه معماری و محیط پایدار، ۲(۵)، ۳۱-۴۸.

مقدمه

هنر پدیده‌ای است که می‌تواند مستقیم بر روح و روان بشر اثر بگذارد. معماری بارزترین جلوه هنر در هر دوره تاریخی و نشان دهنده فضای زیست آدمی است؛ شاید به ندرت بتوان هنری یافت که به اندازه معماری با زندگی مردم پیوند داشته باشد. خانه مبدا و مقصد زندگی روزمره انسان است. اهمیت این موضوع به حدی است که بسیاری خانه را مرکز دنیای فرد معرفی کرده‌اند. حیاط‌های مرکزی در خانه‌های سنتی یزد با بهره‌گیری از عناصر طبیعی از قبیل آب، باد، نور و گیاهان، شرایط بسیار خوبی برای زندگی انسان فراهم آورده بود. توجه به طبیعت و همجواری آن با فضاهای مسکونی در اکثر کشورهای جهان در سال‌های اخیر مورد توجه بوده است. توجه به عوامل طبیعی به ویژه طبیعت شکل گرفته در حیاط‌ها در کنار مجموعه‌های مسکونی می‌تواند کیفیت زندگی را ارتقا بخشیده و مسکن را فضای مطلوب‌تری، برای رشد و تعالی انسان قرار دهد. اما امروزه بدلیل دستیابی به مسکن بیشتر بدون توجه به کیفیت آن، نه تنها توجهی به حضور عناصر طبیعی در زندگی انسان‌ها نمی‌شود بلکه در بسیاری از موارد بناها حتی فاقد امکانات ضروری زندگی هستند. این پژوهش با بررسی خانه‌های سنتی یزد، به دنبال نقش عناصر شکل‌دهنده خانه‌ها بر سلامت روان انسان علاوه بر سلامت فیزیکی است. برای دستیابی به امر فوق لازم است تا به سوالات زیر پاسخ داده شود: ۱- چه مولفه‌ها و قواعد معناداری در ساختارهای فضایی و کالبدی خانه‌های سنتی یزد با معماری کهن‌الگو در اقلیم گرم و خشک قابل مشاهده است؟ ۲- تا چه حد می‌توان از کهن‌الگوهای گذشته خانه‌های سنتی با هدف سلامت روان انسان در طرح آینده خانه‌ها استفاده کرد؟

بر این اساس سعی شده است تا با توجه به سنت کیفی تحقیق، با روش توصیفی-تحلیلی به شناخت مولفه‌های موثر بر سلامت روان در خانه‌های سنتی پرداخته و آن‌ها را در هشت خانه سنتی یزد واکاوی نموده است.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

مطالعات کمی در رابطه با معماری و سلامت روان انسان انجام شده است. استوارت چاپین^۱ با در نظر گرفتن چندین متغیر مانند روشنایی، حریم خصوصی و غیره به تاثیر خانه بر روان انسان پرداخته است. کلودپینو^۲ آسایش را بسته به تصور هر فرد از راحتی تعریف می‌کند که این نیز متکی بر رضایت انسان از عواملی مانند روشنایی، حریم خصوصی، رنگ‌ها و غیره است. البته تحقیقات زیادی در مورد رابطه خانه و جنبه‌های فیزیکی مرتبط با آن انجام شده است. این تحقیقات مشابه تحقیقات قبادیان در راستای آسایش اقلیمی انسان است. پیشینه پژوهش در قالب جدول ۱ گردآوری شده است.

جدول ۱- پیشینه تحقیق

حوزه بررسی	ردیف	عنوان	پژوهشگران و سال انتشار	روش پژوهش	ملاحظات انجام شده	نتایج
	۱	تحلیل اثرپذیری مولفه‌های پیکره بندی کالبدی و فضایی خانه‌های قاجاری از فرهنگ و اقلیم در مناطق "گرم و خشک" و "گرم و مرطوب" ایران	علی مشهدی، آیلا سینایی ۱۴۰۲	توصیفی تحلیلی	در این پژوهش به بررسی مولفه‌هایی همچون جهت‌گیری خانه، ترکیب‌بندی، تزئینات، سلسله مراتب، عملکرد، مقیاس، نور و روشنایی منجمله شاخصه‌هایی هستند که تحت تاثیر عوامل مختلف قرار گرفته و کالبد معماری را شکل داده‌اند که مشخص می‌شود کالبد معماری می‌تواند تحت تاثیر چند عامل تغییر کند.	در اقلیم گرم و خشک، عامل فرهنگ بیشترین تاثیر را بر روی نما و تزئینات، مقیاس خانه و عملکرد فضاها داشته و مصالح و ترکیب‌بندی بیشترین تاثیر را از اقلیم پذیرفته‌اند.

¹ Stuart Chapin

² Clodpino

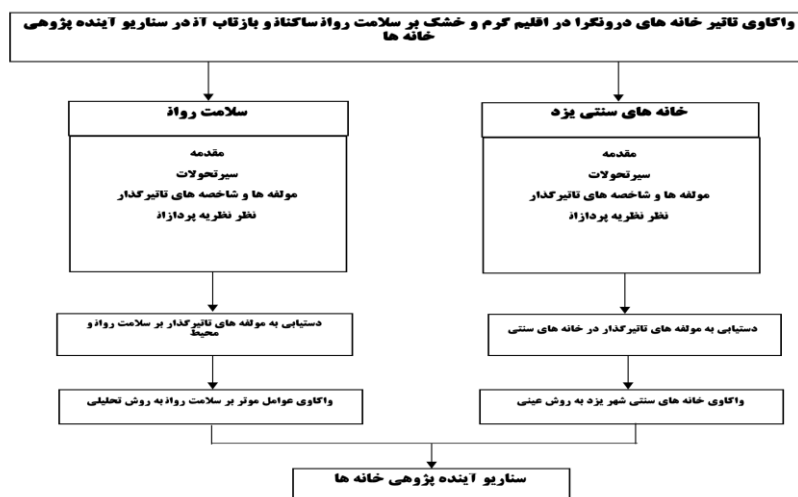
خانه‌های سنتی یزد در اقلیم گرم و خشک	۲	ادراک معانی و عوامل معناساز خانه‌های سنتی دوره قاجار یزد با رویکرد نشانه شناسی فرهنگی	زینب دامیار، لیلا زارع، اویده طلایی، مصطفی مختاباد امری ۱۴۰۲	توصیفی- تحلیلی	این پژوهش در راستای وجوه هویتی در سیستم معنایی متنهای معماری در خانه‌های سنتی ایران در ورای مشهودات قرار دارد که میتوان این معنامندی را از طریق؛ خوانش و ادراک، تعمق و کنکاش در لایه‌های زیرین و نهفته این خانه‌ها پیدا کرد.	معانی در خانه‌های سنتی، به صورت مجموعه‌ای از ورودی‌ها و حیاط مرکزی تعریف شده‌اند که به مثابه متن‌های متعدد و با همبستگی کلیه شاخص‌ها تکرار شده‌اند.
۳	ارزش‌های انسان مسلمان و نمود آن در معماری خانه ایرانی اسلامی (نمونه موردی: خانه‌های تاریخی شهر یزد)	مهشید ردایی، مینو قره بگلو*، محمدعلی کینزاد، فرهاد احمدنژاد، حامد بیٹی ۱۴۰۲	ترکیب روش استدلال، منطقی، مطالعات توصیفی- تحلیلی و تاریخی	در این پژوهش، به شناسایی ارزش‌های انسانی حاکم بر خانه های ایرانی اسلامی می، تبیین ارتباط ارزش‌های انسانی با سبک زندگی ایرانی- اسامی و نمود شکلی آن در معماری خانه‌های تاریخی شهر یزد به عنوان نمونه مورد مطالعه انجام شده است.	ارزش‌های انسانی به شکل تکریم پیران، حسن حقوق مهمان، همجواری، پرهیز از اسراف، سلسله مراتب و... در خانه‌های تاریخی شهر یزد نمود یافته است.	
۴	بررسی مفهوم ارزش فضایی در خانه‌های سنتی ایران بر اساس دو عامل شیوه زندگی و تفاوت فضا (نمونه موردی: خانه افشاریان شیراز)	ملیحه تقی پور*، علی اکبر حیدری، فاطمه کاکایی ۱۴۰۱	ترکیبی از نوع پیمایشی	در این پژوهش، به بررسی الگوهای رفتاری افراد استفاده‌کننده از فضاهای ساخته‌شده می‌تواند زمینه ساز خلق فضاهای مطلوبی شود که بیشترین بازدهی را برای استفاده‌کنندگان از آن فضا به همراه دارد.	منطق فرهنگی- اجتماعی حاکم بر فضاها و تاثیرات عمیق منتج از آن بر ساختار فضا و روابط بین فضاهای موجود در هر پیکره‌بندی فضایی منجر به شکل‌گیری نظام‌های فعالیتی و الگوهای رفتاری ساکنان مختلف بنا شده است.	
۵	جستجوی مفهوم خانه ایرانی با تکیه بر انطباق توصیفات تاریخی و ساختار کالبدی (مطالعه خانه‌های یزد و اصفهان)	حسنا ورمقانی* ۱۴۰۱	ترکیبی از روش‌های تحلیلی، توصیفی، تاریخی و تفسیری و استدلال منطقی	پژوهش حاضر به بازاندیشی مفهوم خانه ایرانی با تکیه بر انطباق توصیفات تاریخی و ساختار کالبدی به ارزیابی مولفه‌های شکل دهنده می‌پردازد.	خانه‌های یزد در حد پایین‌تری از تقابل درون/ برون و میزان بالاتری از گونه‌گونی دیداری و امتزا عرصه‌های طبیعی/ مصنوع را دارا هستند.	
۶	بررسی ابعاد پایداری کهن‌الگوهای معماری گذشته به منظور تداوم در طراحی خانه امروز (استخراج احکام طراحی مبتنی بر کهن‌الگوهای اقلیم گرم و خشک)	اعظم سادات رضوی زاده* ۱۳۹۹	روش کیفی و تحلیلی تطبیقی	در این پژوهش، به بررسی کهن‌الگوهای پایدار در معماری خانه‌های مورد مطالعه دوره قاجاریه کاشان و یزد، شناخت و بازنمایی در معماری خانه‌های امروزی پرداخته است؛ تا بتواند با رویکردی به نگرش معماری ایرانی و شناسایی کهن‌الگوها در مولفه‌های بومی، فضایی و فرهنگی جهت شکل‌گیری ساختار خانه‌ها دست یافته است.	کهن‌الگوهای معماری خانه‌های مورد مطالعه در ساختارهای طبیعی، کالبدی- فضایی و بصری قابل بازنمایی است.	

۷	معماری و نوستالژی، پوشی بر یادآوری مفاهیم عاطفی معطوف به گذشته در فضای معماری (مطالعه موردی: خانه سنتی شکوهی در شهر یزد)	حوریه ابنا*، سید محمد حسین ایت اللهی، محمد ایرانمنش ۱۳۹۹	توصیفی و تفسیری	در این پژوهش، عطف به بروز احساس نوستالژی در فضای معماری، به عنوان یکی از دغدغه های کیفی فضای معماری در راستای یک طراحی ادراکی مطرح می گردد.
۸	تبیین سطوح، شاخصه ها و مراتب شفافیت در فضای معماری (موردپژوهی: خانه رسولیان یزد)	احمد میراحمدی، پریسا هاشم پور* ۱۳۹۹	توصیفی تحلیلی	در این پژوهش ابتدا به معنا و مفهوم دقیق شفافیت پرداخته تا ضمن تعیین چارچوب برای آن، بتوان اصل شفافیت در معماری را بررسی کرده و شاخصه ها و معیارهای استفاده از آن را مشخص نماید.
۹	بررسی تحلیلی تاثیر پارامترهای کالبدی پوسته در ایجاد آسایش بصری خانه های سنتی اقلیم گرم و خشک ایران (نمونه موردی: اتاق های پنج دری خانه های سنتی یزد)	محبوبه پوراحمدی، محمدعلی خان محمدی*، فرمن مظفر ۱۳۹۸	روش توصیفی- تحلیلی و بر اساس دو رویکرد تحقیق تجربی و تحقیق شبیه سازی	در این پژوهش با تایید عملکرد انرژی خانه های سنتی یزد و پایداری محیطی در آن ها، این نکته را مطرح می کند که این ساختمان ها چگونه در ارتباط با عملکرد آسایش بصری واکنش نشان داده و چگونه پارامترهای کالبدی پوسته، تامین کننده شرایط آسایش بصری ساکنان می باشد.
۱۰	تاثیر نور(طبیعی و مصنوعی) بر خلق و خو و روان انسان در معماری داخلی	شیرین شیروبی، مونا میرزاده ۱۳۹۸	کیفی	در این پژوهش به اهمیت و تاثیر نور در فضاهای داخلی با توجه به تاثیرپذیری جسم و روان انسان از نور پرداخته است و نورپردازی همانند دیگر مولفه های طراحی داخلی همانند رنگ، شکل، بافت و غیره بر حالات انسان از جمله عملکرد فرد، خلق و خوی و همچنین رفتارهای اجتماعی موثر است .

(منبع: مطالعات نویسندگان)

مواد و روش تحقیق

این پژوهش، برای دستیابی به دانش طراحی خانه ها در آینده، به منظور بهبود و ارتقا بعد محیطی خانه جهت سلامت روان انسان، صورت پذیرفته است. پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کیفی و روش تحقیق آن بصورت توصیفی-تحلیلی می باشد. در این راستا، با استفاده از ابزار کتابخانه ای، متون و اسنادی که در ارتباط با مفهوم سلامت روان بود، مورد بررسی قرار گرفت و سپس به روش میدانی اصول طراحی خانه های سنتی در شهر یزد و عناصر موجود در شکل گیری آن بررسی شده است و توسط جداولی استخراج گردید. در نهایت شاخص های تاثیرگذار خانه ها بر سلامت روان افراد ارایه شده است. چارچوب نظری تحقیق در شکل ۱ تعبیه شده است.

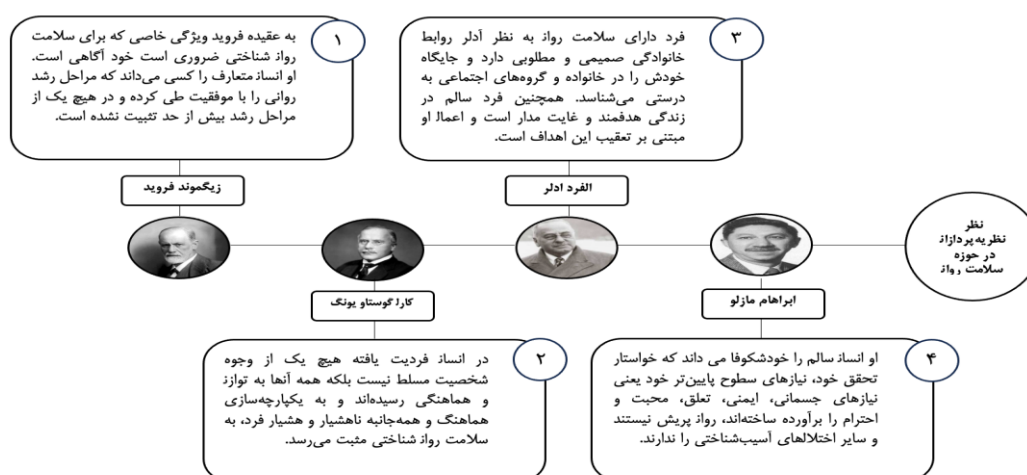

شکل ۱- چارچوب نظری تحقیق (ترسیم: نگارندگان)

انسان موجودی چند بعدی و تحت تاثیر عوامل محیطی زیادی است که در سلامت روان او موثر است. یکی از عواملی که انسان زمان زیادی در آن سپری می کند فضای داخلی خانه است. انسان با قرار گرفتن در فضای داخلی خانه، تحت تاثیر مولفه های کالبدی و فیزیکی قرار گرفته و این تاثیر باعث تغییرات در انسان می شود که در سلامت روان او موثر است. معماری خانه ها باید تامین کننده سلامت جسم و روان انسان باشد.

سلامت روان

سلامت روان، انبساط خاطر، شادکامی و تن آرامی پدیده هایی هستند که در ارتباط با محیط زیست توسط انسان ها تحقق می پذیرند. در اجتماعاتی که انسان ها تحت تأثیر عوامل نامساعد محیطی باشند مثل بیماری های اپیدمیک کرونا، نارسایی های ناشی از گسترش شهرهای بزرگ (آلودگی هوا، ترافیک، محیط پرهیاهو)، جنگ، بحران های اجتماعی، از هم گسیختگی خانوادگی، تضادهای درون گروهی و برون گروهی فرهنگی و مسائلی از این قبیل نمی توان انتظار سلامت جسمی و روانی را داشت هر یک از پدیده های اجتماعی و طبیعی بالا می تواند زندگی عادی یک شخصیت سالم را تحت تأثیر قرار داده و آن را از حالت طبیعی خارج کند. نظریه پردازان زیادی در حوزه سلامت روان بحث کرده اند از جمله زیگموند فروید، کارل گوستاو یونگ، ابراهام مازلو، الفرد ادلر که در شکل ۲ جمع آوری شده است.

شکل ۲- نظر نظریه پردازان در حوزه سلامت روان (ترسیم: نگارندگان)

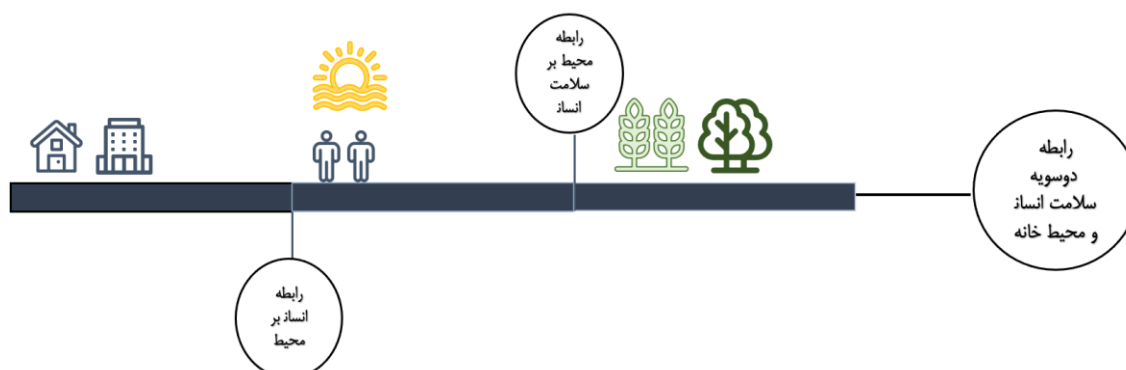
¹ Sigmund Freud

² Carl Gustav Jung

³ Abraham Maslow

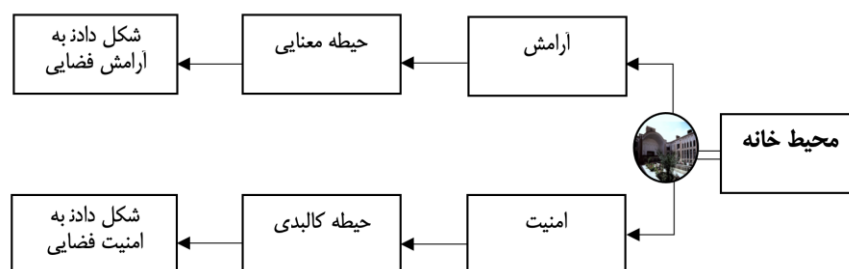
معماری محیط خانه و سلامتی روان انسان

عوامل متعددی در ایجاد سلامت روان انسان موثر هستند. معماری محیط کالبدی خانه در کنار سایر عوامل، سهمی موثر دارد. تنش‌های روانی به عنوان مهمترین عامل مخاطرات روحی و جسمی در مقابل انسان‌ها قرار گرفته که یکی از مهمترین دلایل آن محیط‌های نابسامان شهری و سکونت‌گاه‌ها است. ایروین آلتمن می‌گوید: محیط و رفتار آنقدر درهم تنیده شده‌اند که به سختی می‌توان آن‌ها را از هم تفکیک کرد. رفتار را نمی‌توان مستقل از رابطه درونی انسان با محیط درک کرد. رفتار را باید در بستری محیطی تعریف کرد (Altman, 2004: 252). انسان و محیط رابطه متقابل با یکدیگر دارند و از یکدیگر تاثیر پذیر هستند. محیط خانه و سلامت انسان رابطه دوسویه دارند که در شکل ۳ نشان داده شده است.

شکل ۳- رابطه دوسویه سلامت انسان و محیط (ترسیم: نگارندگان)

مسکن نامناسب می‌تواند منجر به مشکلات جسمی و روحی در انسان، همچون روان پریشی، اختلالات روانی و افسردگی شود. ویژگی‌هایی مانند: نوع مسکن، طبقه ساختمان، کیفیت کلی ساختمان و امنیت عواملی هستند که می‌توانند سلامت روانی ساکنان را بشدت تحت تاثیر قرار دهند (Majidi et al, 2018). انسان در هر فضایی به دنبال آرامش و امنیت است. سلسله مراتب آرامش و امنیت در محیط خانه در شکل ۴ نشان داده شده است.

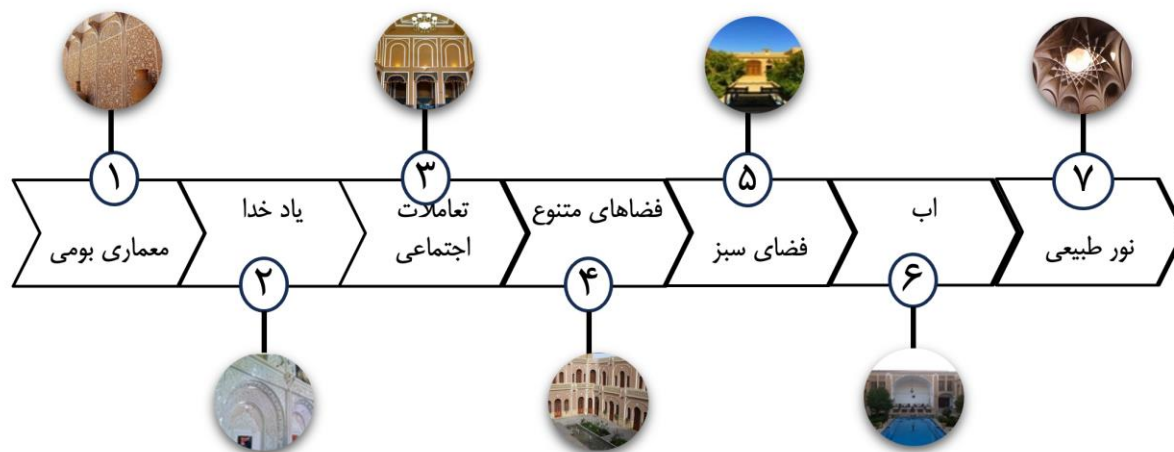

شکل ۴- مفهوم محیط و حریم خانه (ترسیم: نگارندگان)

عوامل اصلی در شکل‌گیری خانه‌های سنتی و موثر بر سلامت روان انسان

محیط و قابلیت‌های آن همواره با انسان و نیازهایش در تعامل است این تعامل هم سمت و سویی موثر و مفید در جهت زندگی سالم انسان به خود می‌گیرد که می‌تواند توسط طراح و سازنده، مخرب و نامطلوب گردد (Movahed, khosro, 2023). عناصر شکل دهنده در خانه‌های سنتی بر سلامت ساکنان آن موثر است که می‌تواند علاوه بر سلامت جسم، سلامت روان افراد را هم تامین کند. مهمترین عناصر موثر بر سلامت روان انسان در معماری خانه‌های سنتی، میتوان به نور طبیعی، عنصر آب در فضای باز، فضای سبز و گیاهان، فضاهای متنوع در طراحی بنا که از سکون و یکنواختی انسان جلوگیری می‌کند، فضایی در خانه‌ها برای تعاملات اجتماعی، یاد خدا که گاهی در تزیینات فضای داخلی دیده می‌شود و معماری بومی که باعث آسایش و آرامش انسان در بنا می‌شود، اشاره نمود. که در شکل ۵ این عوامل نشان داده شده است.

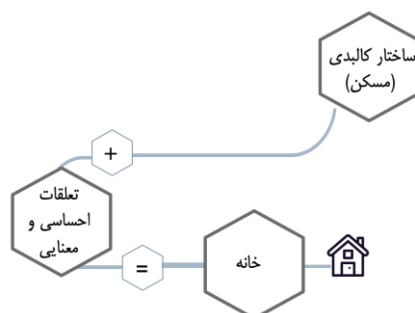
¹ Irwin Altman

شکل ۵- عوامل اصلی در شکل‌گیری خانه‌های سنتی و موثر بر سلامت روان انسان (ترسیم: نگارندگان)

خانه

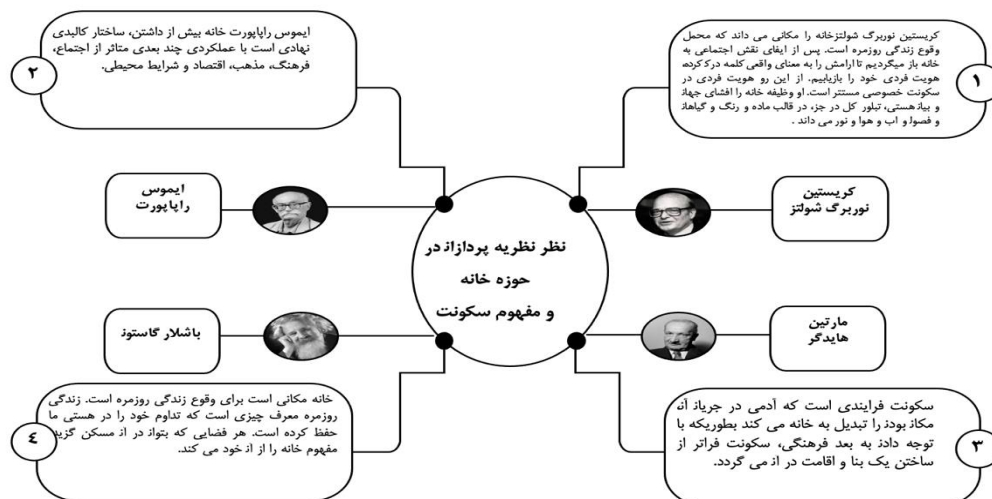
خداوند خانه را محل آسایش و آرامش جسمی و روانی انسان قرار داده است و این به معماری بستگی دارد که ویژگی‌های فیزیکی خود را به گونه‌ای بسازد که این هدف را فراهم کند. در ادبیات تخصصی واژه‌های خانه و مسکن متفاوت از یکدیگر استفاده شده‌اند، در این نوشتار مسکن ساختار کالبدی و خانه، مجموع این ساختار کالبدی و معانی و مفاهیم وابسته به آن در نظر گرفته شده است (Aqaltifi and Keliyai, 2017:131). خانه در معنای محتوایی خود با مفاهیمی همچون آسایش، آرامش، امنیت روح و روان و محلی که این نیازها را تحقق می‌بخشد، همراه است و حیاط که مهمترین فضا در خانه‌های تاریخی ایران است، مکانی برای برآورده ساختن این نیازها بوده است. خانه قدمتی به اندازه زندگی انسان دارد. خانه پاسخی به نیازها و خواسته‌های فطری بشر است و از این رو به اسامی متفاوتی خوانده می‌شود. آنچه در اولین تصور از خانه در ذهن تداعی می‌گردد، یک سرپناه یا مکانی برای آسایش و آرامش که می‌تواند حتی شامل یک اتاق و یا یک چهار دیواری گردد. در واقع خانه به معنای ترکیب ساختار فیزیکی و ویژگی‌های احساسی و معنایی یک فضا است که رابطه مسکن و خانه در شکل ۶ نشان داده شده است.

شکل ۶- مفهوم مسکن و خانه (ترسیم: نگارندگان)

لغت نامه دهخدا: خانه آنجایی است که در آن آدمی مسکن می‌کند. (ناظم الاطبا) سرا، منزل، مستقر. فرهنگ معین: از متون قدیم بر می‌آید که خانه و سرای با هم فرق دارند. خانه به معنی اتاق است و سرای به معنی حالیه خانه دار عربی یعنی مجموع محوطه‌ای که شامل اتاق‌ها و حیاط و غیره است. فرهنگ فارسی عمید: خانه، چهار دیواری که دارای سقف باشد، اتاق جایی که انسان در آن زندگی می‌کند. منزل، مکان، نشیمن. در قدیم خانه به معنی اتاق گفته شده و سرای مجموع اتاق‌ها بوده، امروز خانه به معنی سرای یعنی چهار دیواری شامل حیاط و اتاق‌های آن نیز گفته می‌شود.

نظریه‌پردازان زیادی در باب مفهوم خانه نظر داده‌اند از جمله کریستین نوربرگ شولتز؛ ایموس راپاپورت؛ مارتین هایدگر؛ باشلار گاستون و بسیاری دیگر؛ اما موضوع قابل توجه این است که تمامی نظریه‌پردازان بر این امر مصمم هستند که خانه، مکانی بیش از ساختار کالبدی و عالم ماده است. نظر نظریه‌پردازان در باب مفهوم خانه در شکل ۷ جمع‌آوری شده‌است.

شکل ۷- نظر نظریه‌پردازان در حوزه خانه (ترسیم: نگارندگان)

سیر تحولات تاریخی خانه

معماری دوره قاجار را می‌توان آخرین دوره از معماری الگویی ایران، دوره دگرذیسی مفاهیم معماری ایران و شکل‌گیر یگانه‌های جدیدی از عناصر معماری دانست. با تامل بر هنر دوره قاجار در می‌یابیم که هنرمندان آن دوره به روال فرهنگ ایرانی این گونه عمل نموده‌اند که فرهنگ بیرونی را در خود مستحیل سازند نه خویشتن را در آن؛ این یکی از ارزشمندترین رویکردهای هنر قاجاری است (Pope, 1998: 149). در این دوره تحولات اجتماعی متعددی در جامعه ایرانی صورت گرفت که زمینه‌های تضعیف هنرهای بومی و گسترش هنرها و اندیشه‌های غربی را بیش از پیش فراهم آورد البته تاثیراتی که در دوره قاجار از معماری اروپا و غرب گرفته شد، تاثیراتی در فرم معماری و عناصر تزئینی است. در دوره ی سنتی از قوس‌های جناقی شکل، انواع طاق نماها، انواع مقرنس‌ها و کاربرندی برای تزئین سقف و پیش‌طاق، آجرکاری و کاشیکاری‌های نما استفاده شده است (Rahmani et al, 2011:12). به هر حال هر دو الگوی درونگرا و برونگرا در دوره ی قاجار دیده می‌شود. خانه‌ی مسکونی از چهار جبهه با حیاط مرکزی یا باغ در ارتباط فیزیکی و بصری قرار می‌گیرد. در این الگو، حیاط به عنوان قلب پهنده‌ی خانه‌ی مسکونی می‌باشد (Taheri et al, 2018:153). اواخر قاجاریه تا اوایل پهلوی، حیاط مرکزی همچنان بخش بزرگی از بناها را تشکیل می‌دهد، حضور ایوان نیز در کالبد بنا محسوس است. از دلایل این امر میتوان به ارزان بودن زمین، جمعیت کم و تفکر سنتی حاکم بر جامعه اشاره کرد که در نهایت به درونگرایی بیشتر بناها منجر شده است (Qabadian, 1998).

در دوره پهلوی الگوبرداری از معماری غرب در ساخت منازل اعیان و اشراف رایج گردید. اگرچه الگوی مسکن ایرانی از درونگرا به برونگرا تبدیل شد و ارزش معنوی حیاط کاملا از دست رفت، اما کارکرد فیزیکی حیاط به صورت تضعیف شده‌ای وجود داشت. اکثر ساختمان‌های محله، یک یا دو طبقه بودند. بنابراین می‌توان گفت که تقریباً اشرافی به داخل حیاط‌های برونگرا از سمت همسایگان وجود نداشت (Rahmani et al, 2011:12). ارتباط فضاهای داخلی با حیاط که در دوره قاجار از چهار جبهه میسر بود و در این دوره تنها از یک جبهه و یا گاهی از دو جبهه میسر گردید (Taheri et al, 2018:149). در معماری معاصر (دهه نخستین دوره پهلوی به بعد) تغییرات عمده در شهرنشینی و مقررات شهرسازی و با کنار رفتن معماری سنتی، تفکر جدیدی از اروپا تحت عنوان مدرنیسم با مشخصه‌ی فردگرایی در خلق فضاهای معماری آغاز شد. اولین گرایش‌ها به سمت پلان آزاد در خانه‌ها بود که با توجه به استفاده از شیوه‌های ساخت سنتی باعث ایجاد بهم‌ریختگی در ساختار خانه‌ها گشت. هماهنگی بین خطوط نما و خطوط پلان تا حدود زیادی از بین رفت. استقرار بنا در یک سوی زمین، قوی شدن ارتباط درونی بنا با فضای بیرون در این

¹ Christian Norberg Schultz

² Amos Rapoport

³ Martin Heidegger

⁴ Bachelard Gaston

دوره آغاز شد (Haqjo et al, 2019: 124). معماری خانه‌ها سیر تحول بسیاری را از دوره قاجار تا دوره معاصر گذرانده است که در شکل ۸ میتوان سیر تحولات تاریخی خانه را مشاهده کرد.

شکل ۸- سیر تحولات تاریخی خانه (ترسیم: نگارندگان)

اقلیم گرم و خشک

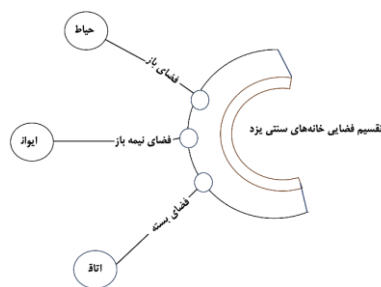
فلات مرکزی و شرق ایران که دارای شرایط آب و هوایی نیمه استوایی هستند این اقلیم را شامل می‌شوند. اقلیم گرم و خشک دارای پوشش گیاهی بسیار کم، اختلاف شدید دمای شب و روز (در تابستان دمای سطح زمین در روز تا ۷۰ درجه سانتیگراد و در شب به ۱۵ درجه سانتیگراد) می‌رسد. حداقل اختلاف دمای شب و روز تا ۲۰ درجه سانتیگراد است. گرمای شدید و خشکی هوا در فصل تابستان، زمستان‌های سرد و سخت را دارد (Jafari sharami, Hosseini, 2024:349).

اصول معماری درونگرا در خانه‌های یزد در اقلیم گرم خشک

درونگرایی یکی از اصول معماری در اقلیم گرم و خشک است که در ساخت خانه‌های سنتی شهر یزد، بسیار مورد توجه بوده است. تفکر درونگرایی در ساخت بناها در قالب استفاده از آرایه‌های فاخر و زیبا در بخش داخلی خانه در مقابل جلوه ساده و بدون تزئین بیرون، نمود یافته است. دین اسلام نیز با تاکید بر موضوع محرمیت و حریم خانواده در خانه‌های مسلمانان، آن را مایه آرامش فرد تبیین می‌کند (Razavizadeh, 2010:80). در یزد جهت قرارگیری خانه‌ها تقریباً در جهت قبله است. در کویر و حاشیه آن، فضاهای خانه‌ها باید محصور به حیاط مرکزی باشد حتی در خانه‌های کوچک نیز اصل معماری درونگرا رعایت می‌شود این نوع سازماندهی فضا نه تنها از لحاظ اقلیمی بلکه از لحاظ روحی و اعتقادی نیز دارای اهمیت بوده است. تقسیم فضایی خانه‌های سنتی یزد در شکل ۹ و سلسله مراتب معماری خانه‌های سنتی یزد در شکل ۱۰ نشان داده شده است.

شکل ۱۰- سلسله مراتب معماری خانه‌های سنتی یزد (ترسیم: نگارندگان)

شکل ۹- تقسیم فضایی خانه‌های سنتی یزد (ترسیم: نگارندگان)

بررسی شاخصه‌های فیزیکی معنادار خانه‌های سنتی یزد بر سلامت روان انسان

بررسی‌ها نشان می‌دهد که خانه‌های سنتی، نیازهای جسمی و روحی انسان را برآورده می‌کرده است. خانه‌های سنتی یزد از نظر شش ویژگی مورد بررسی قرار گرفته است، که این شش ویژگی در شکل ۱۱ نشان داده شده است.

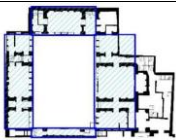
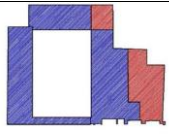
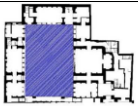
شکل ۱۱- شش شاخصه معنادار خانه‌های سنتی یزد (ترسیم: نگارندگان)

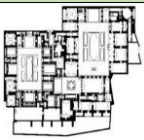

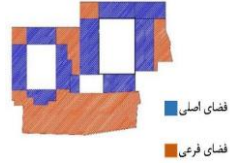
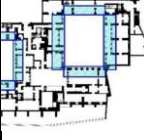

ارائه یافته‌های تحقیق

در این مرحله در جدول ۲، به بررسی، تحلیل و آنالیز مولفه‌های موثر بر سلامت روان انسان در شکل گیری هشت خانه سنتی شهر یزد پرداخته شده است.

جدول ۲- تحلیل مولفه‌های موثر بر سلامت روان انسان در خانه سنتی شهر یزد

خانه	موقعیت	سیر تاریخی	فضاهای خانه	فرم بنا
۱- ملک التجار	خیابان قیام، داخل بازارچه پنجه علی	دوره قاجار	-مساحت تقریبی بنا ۷۰۰ مترمربع می‌باشد. -خانه مبتنی بر یک ورودی و یک حیاط می‌باشد. کشیدگی حیاط در امتداد شمال شرقی-جنوب غربی می‌باشد و حوضی مستطیل شکل توام با باغچه‌هایی در مرکز آن واقع شده است. -ورودی خانه مشتمل بر پیش ورودی، سردر، هشتی با قاعده مربع شکل از طریق دالانی به حیاط منتهی می‌گردد.	
پلان خانه	جزئیات پلان	تزئینات	فضای باز و نیمه باز	مصالح بومی
	 ۰- پیش ورودی ۱- هشتی ۲- خدماتی ۳- دالان ۴- سه دری ۵- پنج دری ۶- حیاط ۷- دالان ۸- ایوان ۹- پلکان ۱۰- طبقه بالا		 فضای باز فضای نیمه باز	
درونگرایی	فضاهای متنوع	شفافیت	آب و گیاهان	رنگ فضاها

			 فضای اصلی فضای فرعی	 حیاط مرکزی	توضیحات
وجود عناصر اربعه، تزیینات، حیاط مرکزی و فضاهای متنوع، این خانه را به مامن امن برای جسم و روح انسان تبدیل کرده است.					

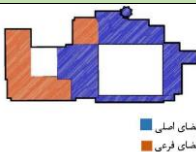
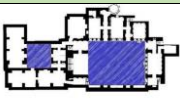
خانه	موقعیت	سیر تاریخی	فضاهای خانه	فرم بنا
۲- گلشن	محله نل، خیابان دهم فروردین، دروازه قصاب‌ها، جنب آب انبار گلشن	اواسط دوره قاجار (۱۲۵۴)	<p>- مساحت بنا ۱۰۵۷ مترمربع می‌باشد.</p> <p>- خانه مبتنی بر دو ورودی و سه حیاط می‌باشد. این دو حیاط با قاعده مستطیل شکل تقریباً در جهت شمال شرق - جنوب غرب قرار گرفته‌اند.</p> <p>- ورودی خانه به حیاط غربی، که مفصل‌تر است مرتبط می‌باشد. ورودی دوم نیز که در ضلع جنوب غربی خانه قرار گرفته با راهروهایی به حیاط اصلی متصل می‌گردد.</p> <p>- حیاط سوم (نارنجستان) خانه کوچک‌تر است.</p>	
پلان خانه	جزئیات پلان	تزیینات	فضای باز و نیمه باز	مصالح بومی
	<p>۰- پیش ورودی ۱- هشتی ۲- دالان ۳- تختگاه ۴- حیاط ۵- تالار ۶- دالان ۷- راهپله گوشوار ۸- گوشوار ۹- دالان ۱۰- هشتی ورودی دوم ۱۱- دالان ورودی دوم ۱۲- تختگاه ۱۳- تالار ۱۴- حیاط</p>		 فضای باز فضای نیمه باز	
درونگرایی	فضاهای متنوع	شفافیت	آب و گیاهان	رنگ فضاها
 حیاط مرکزی	 فضای اصلی فضای فرعی			
توضیحات	وجود بادگیر در فرم بنا و استفاده از مصالح بومی و اصل درونگرایی در خانه باعث ایجاد آسایش و آرامش در فضا و در نهایت سلامت روان انسان می‌شود.			

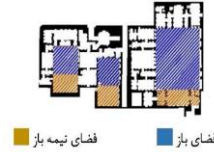

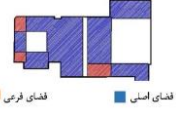
خانه	موقعیت	سیر تاریخی	فضاهای خانه	فرم بنا
۳-لاری‌ها (غلامحسین)	محله فهادان، گذر یوزداران	اواسط دوره قاجار	<p>-مساحت بنا ۸۸۰ مترمربع است.</p> <p>-خانه مبتنی بر دو ورودی و سه حیاط می‌باشد. حیاط اصلی بزرگ و مستطیل شکل است و کشیدگی آن در امتداد شمال شرقی-جنوب غربی می‌باشد.</p> <p>-ورودی مفصل‌تر خانه مابین حیاط اصلی و حیاط کوچک‌تر(غربی) قرار گرفته و ورودی دیگر نیز در مجاورت حیاط سوم و جداره شمال غربی حیاط اصلی واقع شده است.</p>	
پلان خانه	جزئیات پلان	تزئینات	فضای باز و نیمه باز	مصالح بومی
	 <p>۱-پیش ورودی-هشتی ۲- ۳-دالان ۴-پلکان ۵-گوشوار ۶-دالان ۷-پلکان ۸-پشت بام ۹-تختگاه ۱۰-تالار ۱۱-حیاط کوچک ۱۲-حیاط بزرگ ۱۳-تختگاه تالار</p>		 <p>فضای باز فضای نیمه باز</p>	
درونگرایی	فضاهای متنوع	شفافیت	آب و گیاهان	رنگ فضاها
 <p>حیاط مرکزی</p>	 <p>فضای اصلی فضای فرعی</p>			
توضیحات	وجود شفافیت در پلان و استفاده از نور طبیعی در فضای خانه و بکارگیری رنگ در فضاها، این بنا را به مکانی دلنشین برای انسان تبدیل کرده است.			

خانه	موقعیت	سیر تاریخی	فضاهای خانه	فرم بنا
۴-مرتااض	محله تبریزیان، خیابان قیام، بازار تهرانی‌ها، ک محمودی	اوایل دوره قاجار	<p>-مساحت بنا تقریباً ۷۰۰ مترمربع می‌باشد.</p> <p>-خانه مبتنی بر دو ورودی و دو حیاط می‌باشد. حیاط اصلی بزرگ‌تر و مفصل‌تر است.</p> <p>-ورودی اصلی مفصل بوده و مشتمل بر پیش ورودی، سردر، هشتی و دالان می‌باشد و به گوشه حیاط بزرگ‌تر می‌رسد. در مقابل ورودی حیاط کوچک‌تر منحصرأ واجد سردر و دالانی کوتاه است.</p>	
پلان خانه	جزئیات پلان	تزئینات	فضای باز و نیمه باز	مصالح بومی
				

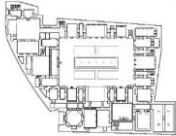
	 <p>فضای باز فضای نیمه باز</p>		 <p>۱- پیش ورودی- هشتی ۲- ۳- دالان- فضای هشت ضلعی ۴- ۵- پلکان- طبقه دوم ۶- ۷- حیاط ۸- فضای ۹- هشت ضلعی ۹- پلکان ۱۰- ۱۱- گوشوار ۱۱- پلکان ۱۲- ۱۳- زیرزمین ۱۳- دالان ۱۴- تالار</p>	
<p>رنگ فضاها</p>	<p>آب و گیاهان</p>	<p>شفافیت</p>	<p>فضاهای متنوع</p>	<p>درونگرایی</p>
			 <p>فضای اصلی فضای فرعی</p>	 <p>حیاط مرکزی</p>
<p>تلفیق آب و گیاه در حیاط مرکزی این بنا، هم باعث سایه اندازی می‌شود و هم دیدن این مناظر از داخل باعث تلطیف روح انسان می‌شود.</p>				
<p>توضیحات</p>				

<p>فرم بنا</p> 	<p>فضاهای خانه</p> <p>-مساحت بنا تقریباً ۸۰۰ مترمربع می‌باشد. -خانه متشکل از یک ورودی، یک حیاط اصلی و یک حیاط کوچک‌تر است. کشیدگی حیاط اصلی با قاعده‌ای مستطیل شکل در جهت شمال به جنوب می‌باشد. حیاط کوچک یا نارنجستان نیز به شکل مربع، مشتمل بر حوض کوچک هشت ضلعی در میان حیاط و چهار باغچه کوچک در چهار گوشه آن در ضلع جنوبی حیاط اصلی و پشت تالار خانه واجد مطبخ، انباری و هیزم‌دان است.</p>	<p>سیر تاریخی</p> <p>دوره قاجار</p>	<p>موقعیت</p> <p>محله فهادان، مجاور مدرسه ضیائییه و مسجد چهل محراب</p>	<p>خانه</p> <p>۵- ملک زاده</p>
<p>مصالح بومی</p> 	<p>فضای باز و نیمه باز</p> <p>فضای باز فضای نیمه باز</p>	<p>تزیینات</p> 	<p>جزئیات پلان</p> <p>۱- پیش ورودی ۱- هشتی ۲- دالان ۳- ۴- دالان ۴- پلکان ۵- پشت بام ۶- دالان ۷- ۸- سه دری ۸- پستو ۹- دودی ۱۰- دالان ۱۱- حیاط ۱۲- تختگاه ۱۳- مطبخ ۱۴- تالار ۱۵- پلکان ۱۶- گوشوار</p>	<p>پلان خانه</p>

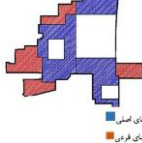

رنگ فضاها	آب و گیاهان	شفافیت	فضاهای متنوع	درونگرایی
			 فضای اصلی فضای فرعی	 حیاط مرکزی
وجود طاق‌های بلند و تزیینات این بنا، که در این تزیینات یاد خدا دیده می‌شود، شفافیت در فضای داخلی این بنا، همگی در سلامت روان انسان موثرند.				توضیحات

فرم بنا	فضاهای خانه	سیر تاریخی	موقعیت	خانه
	مساحت تقریبی بنا ۱۲۰۰ مترمربع می‌باشد. خانه مبتنی بر دو ورودی و سه حیاط می‌باشد. حیاط اصلی با قاعده‌ای مستطیل شکل در جهت شمال شرقی- جنوب غربی قرار گرفته است و واجد دو حوض آب و هشت باغچه در مرکز می‌باشد. ورودی مفصل‌تر خانه مشتمل بر پیش ورودی، سردر و هشتی از طریق دالانی به زیرزمینی واقع در جداره شمال غربی بنا به حیاط اصلی منتهی می‌گردد. ورودی دیگر در گوشه جنوب غربی قرار گرفته است.	اواخر دوره قاجار	محله فهادان، ما بین خیابان قیام و خیابان امام خمینی شمالی، کوچه کلاهدوزان	۶- کلاهدوزها
مصالح بومی	فضای باز و نیمه باز	تزیینات	جزئیات پلان	پلان خانه
	 فضای نیمه باز فضای باز		 ۰- پیش ورودی ۱- هشتی ۲- دالان ۳- دالان ۴- دالان ۵- سه دری ۶- پنج دری ۷- سه دری ۸- تختگاه ۹- خدماتی ۱۰- پلکان ۱۱- زیرزمین ۱۲- تالار	
رنگ فضاها	آب و گیاهان	شفافیت	فضاهای متنوع	درونگرایی
			 فضای اصلی فضای فرعی	 حیاط مرکزی
وجود پنج دری‌ها و ارتفاع آن تا کف اتاق که باعث تلفیق فضای درون و بیرون می‌شود. وجود نور طبیعی در همه فضاهای این بنا، می‌تواند از عوامل موثر بر سلامت روان، علاوه بر سلامت جسمی انسان باشد.				توضیحات

فرم بنا	فضاهای خانه	سیر تاریخی	موقعیت	خانه
	مساحت بنا تقریباً ۱۰۰۰ مترمربع می‌باشد. خانه مبتنی بر دو ورودی و چهار حیاط می‌باشد. حیاط میانی وسیع و سه حیاط دیگر فرعی و کوچک‌تر می‌باشد. حیاط	اوایل، اواسط و اواخر دوره قاجار و بخشی از آن دوره پهلوی	میدان میرچخماق، خیابان امام خمینی، کوچه سوم	۷- اخوان سیگاری

	اصلی در امتداد جنوب غربی- شمال شرقی قرار گرفته است. - بنا دو ورودی مجزا دارد به طوری که یکی پرکارتر و دیگری کوچک است.			
مصلح بومی	فضای باز و نیمه باز	تزیینات	جزئیات پلان	پلان خانه
			 ۰- پیش ورودی، ۱- هشتی، ۲- حیاط خلوت ۳- دالان ۴- پلکان ۵- دالان ۶- حیاط ۷- دودری ۸- تالار ۹- تختگاه ۱۰- رواق ۱۱- تالار	
رنگ فضاها	آب و گیاهان	شفافیت	فضاهای متنوع	درونگرایی
			 فضای اسکان فضای فردی	 حیاط مرکزی
وجود حیاط در مرکز و ایوان و اتاقها در اطراف آن باعث تلفیق فضاهای باز و نیمه باز و بسته در خانه شده است که حیاط مزبور همه عناصر موثر در خانه های سنتی را دارد.				توضیحات

خانه	موقعیت	سیر تاریخی	فضاهای خانه	فرم بنا
شکوهی	خیابن امام خمینی، مجاور مسجد جامع	اواخر دوره قاجار	- مساحت بنا ۱۲۰۰ مترمربع می باشد. - خانه مبتنی بر چهار ورودی و چهار حیاط می باشد. دو حیاط بزرگ (اندرونی و بیرونی) خانه با قاعده مستطیل شکل تقریباً در جهت شمال شرقی- جنوب غربی قرار گرفته اند. - ورودی مفصل و پرکار خانه مشتمل بر پیش ورودی، سردر، هشتی از طریق دو دالان با حیاطهای بزرگ خانه مرتبط می باشد.	
پلان خانه	جزئیات پلان	تزیینات	فضای باز و نیمه باز	مصلح بومی
	 ۰- پیش ورودی ۱- هشتی ۲- پلکان ۳- پشت بام ۴- خدماتی			

			۵-دالان ۶-دالان ۷-دالان ۸- تالار ۹-سه دری ۱۰-حیاط کوچک ۱۱-خدماتی ۱۲-حیاط خدماتی ۱۳-دالان ۱۴-حیاط اصلی ۱۵-سه دری ۱۶-دالان ۱۷-تالار	
رنگ فضاها	آب و گیاهان	شفافیت	فضاهای متنوع	درونگرایی
				
توجه به معماری بومی در شکل‌گیری بنا با استفاده از مصالح بوم‌آورد برای آسایش ساکنین، همچنین تلفیق فضاهای متنوع در پلان که از سکون و یکنواختی افراد جلوگیری می‌کند و وجود حیاط و عناصر طبیعت در بنای شکوهی همگی جز عوامل موثر بر سلامت روان انسان است.				توضیحات

(منبع: تحلیل نویسندگان)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

باتوجه به بررسی‌های کیفی انجام شده و جمع‌آوری شده می‌توان نتیجه گرفت که عناصر اربعه طبیعت (آب، باد، خاک، آتش) در خانه‌های سنتی یزد باعث تلطیف روح انسان می‌شود که همین امر حس آرامش بیشتری را نسبت به خانه‌های معاصر (آپارتمان‌ها) به انسان می‌دهد زیرا در خانه‌های سنتی یزد ردپای عناصر طبیعت وجود دارد، عناصری که از انسان امروزی در خانه‌های معاصر دریغ شده است. براساس یافته‌های پژوهش در خانه‌های سنتی یزد حیاط مرکزی به عنوان مهمترین حوزه در شکل‌گیری بنا و عنصر حیات‌بخش می‌باشد. خانه‌های سنتی یزد با وجود تنوع فضایی در هر گوشه از بنا باعث می‌شود که از سکون و یکنواختی در بنا جلوگیری شود. عامل مهم دیگر در خانه‌های سنتی یزد وجود نور آفتاب است که در معماری این بناها می‌توان، نورآفتاب را تا کف اتاق برای ساعات طولانی به خاطر وجود پنجره‌های که تا کف آمده است مشاهده کرد، چیزی که انسان امروزی در خانه‌ها نمی‌بیند. با توجه به مصالح استفاده شده در ساخت بناهای سنتی یزد که خشت و گل است و خلقت انسان نیز از آن است، باعث حس آرامش انسان در این بناها می‌شود که در واقع یک هارمونی بین روح انسان و این خانه‌های سنتی برقرار می‌شود. در خانه‌های سنتی یزد برای هر فصل از سال، برای آسایش و آرامش انسان فکر شده است. بزرگترین کمبود در معماری خانه‌های معاصر نبود اندیشه از سوی طراحان و معماران است و اینکه تنها به جنبه کالبدی و ساختاری خانه‌ها برای استفاده انسان پرداخته می‌شود و به جنبه معنایی خانه‌ها، که سلامت روان انسان را در بر می‌گیرد، اندیشه نمی‌شود. از انسان معاصر، همچواری با عناصر طبیعت که حیات‌بخش و باعث سلامت روان انسان می‌شود، دریغ شده است. باید در طراحی معماری خانه‌ها، به عنوان مامن امن برای انسان بازاندیشی شود تا نیازهای جسمی و روحی انسان با استفاده از آن برطرف شود.

سپاس و قدردانی

در این پژوهش از جناب دکتر مصطفی صالحی (عضو هیئت علمی دانشگاه علم و هنر یزد) و دکتر رضا ابویی (دانشیار، دانشکده هنر و معماری یزد) کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. آنان با صحبت‌ها و راهنمایی‌هایشان در مورد معماری خانه‌های سنتی یزد، نویسندگان را در جهت پیشبرد اهداف تحقیق، یاری نموده‌اند.

منابع

۱. ابنا، حوریه؛ آیت‌اللهی، سید محمد حسین و ایرانمنش، محمد. (۱۳۹۹). معماری و نوستالژیا، پویایی بر یادآوری مفاهیم عاطفی معطوف به گذشته در فضای معماری (مطالعه موردی: خانه سنتی شکوهی در شهر یزد). معماری اقلیم گرم و خشک، ۸(۱۲)، ۶۳-۸۲.
۲. افشاری بصیر، نفیسه؛ نصیری، بهاره و مفیدی شمیرانی، سید مجید. (۱۳۹۶). نقش عناصر طبیعت در خانه‌های بومی یزد. مدیریت شهری، ۱۶(۴۶)، ۲۹۷-۳۰۶. <https://sid.ir/paper/92008/fa> SID.
۳. امامقلی، عقیل. (۱۳۹۱). معماری درمانی، تأثیر کیفیت معماری محیط بر سلامت روانی انسان. رساله دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.

۴. امامقلی، عقیل. (۲۰۱۳). تأثیر معماری بر سلامت، ایده ای برای «معماری درمانی». علوم رفتاری، ۶(۲۰)، ۳۷-۳۳. SID <https://sid.ir/paper/190403/fa>
۵. آقالطیفی، آزاده و حجت، عیسی. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر پذیری مفهوم خانه از تحولات کالبدی آن در دوران معاصر در شهر تهران. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۳۳(۴)، ۴۱-۵۴. doi: 10.22059/jfaup.2018.219937.671690
۶. آقالطیفی، آزاده و کلیانی، وحید. (۱۳۹۷). خانه های تاریخی سنندج، خوانش کالبد از دریچه فرهنگ زیست. صغه، ۲۸(۱)، ۱۱۱-۱۳۱.
۷. باصولی، مهدی و امیدواری، سمیه. (۱۴۰۰). صندوق خانه، منظر خلوت در خانه ایرانی (بررسی خانه های سنتی یزد). باغ نظر، ۱۸(۱۰۴)، ۲۹-۴۴. SID: <https://sid.ir/paper/511703/fa>
۸. براتی، ناصر و کاکاوند، الهام. (۱۳۹۳). کاوش پدیدارشناختی به منظور درک مفهومی کهن در معماری ایرانی اسلامی. باغ نظر ۱۳(۴۲): ۵-۱۸.
۹. بغدادی، پانتشا؛ دادور، ابوالقاسم و ثابتی، مریم. (۱۴۰۱). نقش ارزش های اجتماعی در ساختار معماری خانه های دوره قاجار یزد از دیدگاه قرآن، احادیث و روایات اسلامی. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۴(۳)، ۷-۲۹. SID: <https://sid.ir/paper/1064430/fa>
۱۰. بمانیان، محمدرضا و امینی، معصومه. (۱۳۹۳). معماری اجتماعی خانه ایرانی. تهران: اول و آخر.
۱۱. بیٹی، حامد؛ ردایی، مهشید؛ کی نژاد، محمدعلی؛ احمدنژاد، فرهاد و قره‌بگلو، مینو. (۱۴۰۲). ارزش های انسان مسلمان و نمود آن در معماری خانه ایرانی اسلامی (نمونه موردی: خانه های تاریخی شهر یزد)، مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۱۴(۵۱)، ۱-۲۸.
۱۲. پیوسته گر، یعقوب؛ حیدری، علی اکبر و اسلامی، مطهره. (۱۳۹۶). بازشناسی اصول پنج گانه استاد پیرنیا در معماری خانه های سنتی ایران و تحلیل آن با استناد به منابع اعتقادی اسلامی مطالعه موردی: خانه های شهر یزد. مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۷(۲۷)، ۵۱-۶۶.
۱۳. تقی پور، ملیحه؛ حیدری، علی اکبر و کاکایی، فاطمه. (۱۴۰۲). بررسی مفهوم ارزش فضایی در خانه‌های سنتی ایران بر اساس دو عامل شیوه زندگی و تفاوت فضا (نمونه‌موردی: خانه افشاریان شیراز). معماری اقلیم گرم و خشک، ۱۱(۱)، ۸۱-۱۰۱. doi: 10.22034/ahdc.2022.2765
۱۴. توفیق، مریم و فروزان فر، جلال. (۱۴۰۲). معناشناسی ماهیت نگاره‌های معماری سنتی و تاثیر هویتی آن در جهانی شدن شهر یزد (مورد مطالعاتی: خانه ملک زاده). مطالعات هنر اسلامی، ۱۹(۴۵)، ۹۶-۱۱۲. doi: 10.22034/ias.2022.315509.1803
۱۵. حاجی قاسمی، کامبیز. (۱۳۸۳). گنجنامه خانه های یزد، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۶. خانمحمدی، محمدعلی؛ پوراحمدی، محبوبه و مظفر، فرهنگ. (۱۳۹۹). بررسی تحلیلی تاثیر پارامترهای کالبدی پوسته در ایجاد آسایش بصری خانه های سنتی اقلیم گرم و خشک ایران (نمونه موردی: اتاق های پنج دری خانه های سنتی یزد). نشریه علمی اندیشه معماری، ۴(۸)، ۱۳۵-۱۵۳. doi: 10.30479/at.2020.10857.1231
۱۷. دامیار، زینب؛ زارع، لیلا؛ طلایی، اویده و مختابادامری، مصطفی. (۱۴۰۲). ادراک معانی و عوامل معنا سازخانه های سنتی دوره قاجاریزد بارویکردنشانه شناسی فرهنگی. گردشگری فرهنگ، ۴(۱۴)، ۱۷-۶.
۱۸. رحمانی، الهه؛ نورایی، سمیه و شکر فروش، زهراسادات. (۱۳۹۰). بررسی سیر تحول الگوی پر و خالی در مسکن معاصر ایرانی. آبادی، (۷۰)، ۰-۰. SID: <https://sid.ir/paper/489989/fa>
۱۹. ردایی، مهشید. (۱۳۹۹). تجلی اصول و معیارهای معماری سبز در بناهای کهن کویری (نمونه موردی: خانه رسولیان، یزد). مطالعات علوم محیط زیست، ۵(۴)، ۳۰۵۹-۳۰۶۷.
۲۰. رضوی زاده، اعظم سادات. (۱۳۹۹). بررسی ابعاد پایداری کهن الگوهای معماری گذشته به منظور تداوم در طراحی خانه امروز (استخراج احکام طراحی مبتنی بر کهن الگوهای اقلیم گرم و خشک). پژوهش های معماری اسلامی، ۸(۲) (پیاپی ۲۷)، ۸۰-۹۸.
۲۱. طاهری سرمد، فائزه؛ عینی فر، علیرضا و شاهچراغی، آزاده. (۱۳۹۸). مقایسه‌ی تطبیقی گونه‌شناسی سازمان فضایی و عناصر کالبدی دوره‌های قاجار و پهلوی خانه‌های سنتی شهر کرمانشاه. پژوهش های باستان شناسی ایران، ۹(۲۳)، ۱۴۹-۱۶۸. doi: 10.22084/nbsh.2019.18444.1895
۲۲. فلاح فر، فرح و رئیس، محمد منان. (۱۴۰۱). خوانش تاثیر ساختار خانه بر سبک زندگی ایرانی - اسلامی در گذر زمان (نمونه موردی شهر کاشان). فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی، ۷(۱): ۱۹۳-۲۱۰.
۲۳. قبادیان، وحید. (۱۳۷۷). بررسی اقلیمی ابنیه سنتی ایران. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
۲۴. گنجی، حمزه. (۱۳۹۰). بهداشت روانی. چاپ دوازدهم. تهران: انتشارات ارسباران.

۲۵. مجیدی، عارف و خداداده، فیروزه. (۱۳۹۷). تاثیر نور بر روان انسان. فصلنامه گزارش.
۲۶. مشهدی، علی و سینایی، آیلا. (۱۴۰۲). تحلیل قیاسی اثرپذیری مؤلفه‌های پیکره‌بندی کالبدی و فضایی خانه‌های قاچاری از فرهنگ و اقلیم در مناطق "گرم و خشک" و "گرم و مرطوب" ایران. معماری اقلیم گرم و خشک، ۱۱(۱)، ۱۹۳-۲۱۰. doi: 10.22034/ahdc.2023.19348.1706
۲۷. معماریان، غلامحسین. (۱۳۸۸). تأثیر فرهنگ دینی در شکل‌گیری خانه. مقایسه مقایسه ای خانه. فصلنامه پژوهش‌های فرهنگی ۳(۲).
۲۸. موحد، خسرو. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر محیط فیزیکی بر رفتار جستجوی انسان (میدان گنجعلی خان و کوتسار کرمان).
۲۹. مهدوی پور، حسین؛ شریفی مهرجردی، علی اکبر و اسلامی نصرت آبادی، مریم. بررسی نقش تزیینات در ارتقای کیفیت فضایی خانه‌های سنتی یزد" براساس مطالعه موردی خانه شفیع‌پور یزد". مسکن و محیط روستا. ۱۳۹۶؛ ۳۶ (۱۶۰): ۱۳۳-۱۴۹.
۳۰. ورمقانی، حسنا. (۱۴۰۱). جستجوی مفهوم خانه ایرانی با تکیه بر انطباق توصیفات تاریخی و ساختار کالبدی (مطالعه خانه‌های یزد و اصفهان). doi: 10.52547/ciauj.7.1.173.
۳۱. هاشم پور، پریسا و میراحمدی، احمد. (۱۳۹۹). تبیین سطوح، شاخصه‌ها و مراتب شفافیت در فضای معماری. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۵(۱)، ۶۷-۷۸. doi: 10.22059/jfaup.2021.302978.672459.
32. Altman, Irwin. (2004). Environment and social behavior, solitude, personal space, territory and crowding. Translation Ali Namazian Tehran: Shahid Beheshti University Press.
33. Bergfurt, Lisanne., Weijs-Perree, Minou., Appel-Meulenbroek, Rianne., Arentze, Theo., & de Kort, Yvonne. (2022). Satisfaction with activity-support and physical home-workspace characteristics in relation to mental health during the COVID-19 pandemic. Journal of Environmental Psychology, 81.
34. Hamzehnejad, M., Dadras, F., & Yekta, N. H. (2015). Houses' Physical Features based on Temperament Indicators. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 201, 317-324.
35. Khaki Qasr, free. (2017). Spatial plan of traditional houses of Yazd in relation to modern residence. Architecture of hot and dry climate, 6(8), 23-46.
36. Maslow, Abraham Harold. (1992). Toward Psychology. Translated by Ahmad Rizvani. Mashhad: Astan Quds Publications.
37. Pope, Arthur. (1998). The course and forms of Iranian painting. Translated by Yaqub Azhand, Tehran: Hermi Publications.
38. Sharami, H. J., & Hosseini, S. J. (2024). Theoretical framework of the Isfahani style: Inspiring sustainable aspects of a vernacular urban development. Frontiers of Architectural Research.
39. Silva, Patricia., Barbosa, Fatima., Andre, Manuela., & Delerue Matos, Alice. (2022). Home confinement and mental health problems during the Covid-19 pandemic among the population aged 50 and older: A gender perspective. SSM - Population Health, 17.
40. sweet milk; & Mona Mirzadeh. (2018). The effect of light (natural and artificial) on human mood and psyche in interior architecture.